

УДК 325.07

Князева О. В.

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології
факультету міжнародних відносин, політології і соціології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
ул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна
e-mail: Knyazeva.elena.mail@gmail.com
ORCID 0000–0001–5625–768X

Долженко Л. М.

студентка факультета міжнародних відносин, політології і соціології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна
e-mail: ludyusa8@gmail.com
DOI: [http://dx.doi.org/10.18524/2304–1439.2018.1\(30\).145417](http://dx.doi.org/10.18524/2304–1439.2018.1(30).145417)

**СТАВЛЕННЯ ДО МІГРАНТІВ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ (за даними ESS 2012, 2016 рр.)**

Проблеми, пов'язані з міграцією, зокрема інтеграція мігрантів в приймаючій країні, актуальні для багатьох країн, у тому числі і для України. Цю проблему яскраво ілюструє європейська міграційна криза, що з'явилась в 2015 році. Тому в статті автори спираються на дані моніторингу порівняльного європейського дослідження (ESS) 2012 року (останній рік за участю України) і 2016 року (рік після міграційної кризи). Основна увага у цій роботі приділена розгляду установок населення країн-учасниць проекту ESS до зовнішньої міграції. На підставі порівняння середніх значень складена типологія країн по відношенню до мігрантів.

Ключові слова: міграція, мігранти, європейська міграційна криза, європейське соціальне дослідження (ESS).

Постановка проблеми. Питання міграції в останній час набуває все більшого значення та актуальності. Переміщення людей у територіальному просторі несе за собою велику кількість наслідків та змін не тільки для людини-мігранта, а й для жителів цієї території. Тому міграція може бути фактором, який провокує міжетнічне/соціальне напруження [1], а внаслідок цього — мігрантофобію [2] та ксенофобію [3]. Тому при виборі напрямку діяльності держави по відношенню до мігрантів необхідно знайти відповідь на наступні питання: як реагує на приїзд мігрантів приймаюча сторона, які установки та ставлення до цього явища мають громадяни держави, бо саме їм потрібно буде жити в одному соціальному та територіальному просторі, спілкуватися на всіх рівнях соціальної взаємодії з новоприбулими.

Зростання мігрантофобії та криза толерантності в масовій свідомості сформували в сучасному суспільстві всі передумови для появи латентної етнічної напруженості: досить статися одному епізоду — як виникає вже відкритий конфлікт на міжетнічному ґрунті. Зростання мігрантофобії і за-

гострення міжнаціональної ворожнечі давно діагностувалися результатами соціологічних опитів і відчуваються інтуїтивно.

Тому, *мета* статті полягає у проведенні компаративістського аналізу ставлення до мігрантів в Україні та Європі за даними ESS.

Для досягнення мети дослідження вирішувалися наступні завдання:

- Вивчити ставлення до зовнішніх мігрантів в Україні і в Європі на підставі двох показників: (1) «показник відкритості» — ставлення до переїзду мігрантів в країну респондентів¹; (2) «показник впливу на якість життя» — оцінка змін, які привносять іммігранти в країну респондента². Здійснити порівняльний аналіз цих показників між країнами.

- Здійснити диференційований аналіз мігрантофобії за групами населення залежно від статі і віку респондентів.

- Скласти типологію країн в залежності від ставлення до мігрантів.

- Проаналізувати, як змінилася ситуація відносно іммігрантів з 2012 по 2016 рр.

Головною гіпотезою є те, що незважаючи на страх жителів Європи «перед напливом мігрантів, які можуть не вписатися в культурне середовище, спровокувати загострення соціальних конфліктів»³ [4], європейці в цілому нейтрально ставляться до приїжджиків з інших країн. При цьому жителі країн демонструють неоднаковий рівень терпимості до «чужоземців»: деякі країни стійко випереджають жителів інших європейських країн за рівнем неприязні до приїжджиків. Ці розбіжності пояснюються ситуативними чинниками — конкретною культурною, історичною і політичною ситуацією в країні. Оцінка впливу міграції на економіку, культуру та життя в приймаючій країні в цілому тісним чином пов'язана з готовністю до прийому мігрантів. Чим вище (у позитивному сенсі) оцінки такого впливу, тим вище готовність до прийому мігрантів.

Рівень відкритості до зовнішніх мігрантів. Орієнтація на відкритість суспільства та пов'язана з нею толерантність до мігрантів визначалася на основі питань «**В якій мірі, на Вашу думку, слід дозволяти переїжджати до країни...**

1 людям тієї ж раси чи національності, що й більшість населення країни?

---

¹ Показник «відкритості» в дослідженні ESS операціоналізовано через наступні три індикатори: 1. Чи варто дозволяти людям тієї ж раси або національності, що і більшість населення країни, переїжджати жити в нашу країну? (4-бальна шкала) 2. А чи варто дозволити це людям, які за національністю або расовий приналежністю відрізняються від більшості населення нашої країни? (4-бальна шкала) 3. А якщо говорити про людей з бідніших країн поза межами Європи? (4-бальна шкала)

² Показник «оцінка змін, які привносять іммігранти в країну респондента» операціоналізований через індикатори: 1. Як Ви вважаєте, те, що люди з інших країн переїжджають нашу країну, в цілому добре або погано позначається на економіці? (10-бальна шкала) 2. Як Ви вважаєте, приплив людей з інших країн швидше руйнує або швидше збагачує культуру нашої країни? (10-бальна шкала) 3. Як Ви вважаєте, з припливом людей з інших країн наша країна як місце для життя краще або гірше? (10-бальна шкала)

³ Стереотип, що розповсюджується у ЗМІ.

2 людям, які за національністю або расою відрізняються від більшості населення країни?

З людьми з бідніших країн поза межами Європи?»

Підтримка переїзду до країни означених категорій осіб вимірювалася за шкалою, яка включала альтернативи: «4 — слід дозволяти багатьом таким людям переїжджати до країни; 3 — слід дозволяти деяким таким людям; 2 — слід дозволяти лише небагатьом таким людям; 1 — не дозволяти нікому».

Аспектом опитування є питання про однорідність прибуваючих мігрантів: «Чи слід дозволити людям тієї ж національності, що і більшість населення країни, переїжджати жити в нашу країну?». У даному сенсі Україна¹ (46 %) входить у трійку найбільш відкритих країн, займаючи третє місце після Ісландії (55 %) та Ізраїлю (51 %), який проводить політику репатріації з країн розсіяння. У Португалії найбільший відсоток респондентів, як вважають, що не слід дозволяти людям тієї ж національності, що і більшість населення, жити у їх країні — 26 %, Кіпр та Косово — 19 %, країни з рівнем негативізму — Чехія (16 %), Росія (14 %), Угорщина (14 %), Болгарія (10 %) та Великобританія (10 %) (табл. 1).

За рівнем відчуженості від іммігрантів національної більшості Україна займає позицію поряд зі Словенією, Нідерландами, Великою Британією, Іспанією, Естонією та Бельгією, маючи досить не високі відсотки (до 10 %).

Набагато більш серйозним питанням є ставлення до мігрантів іншої національності, тобто на виявлення рівня ксенофобських настроїв: «А людям, які за національністю або расовою приналежністю відрізняються від більшості населення країни?». Державами з найбільш високим рівнем ізоляціоністських настроїв є Кіпр (42 %) та Португалія (30 %) — країни Західної Європи, що відстають від загальноєвропейського рівня розвитку, Ізраїль (34 %), Косово (29 %), Росія та Угорщина — 26 %, тобто країни з постконфліктною ситуацією та сильною соціальною напругою, що виражається у міжетнічній дистанції (табл. 1).

Оцінки стають значно критичнішими, коли постає питання про більш бідні країни: «А якщо говорити про людей з бідніших країн за межами Європи?». Країни, які активніше підтримують переселення населення з більш бідних країн, у першу чергу Ісландія (33 %) та Швеція (31 %), потім Польща (23 %), Іспанія (21 %) та Болгарія (20 %) (табл. 2).

Можна підбити підсумок, що здебільшого негативне ставлення до мігрантів своєї національності властиве тим країнам, населення котрих негативно ставиться до мігрантів іншої національності більш-менш пропорційно. Також в залежності від рівня життя та демократизації суспільства громадяни (респонденти) мають залежну соціальну дистанцію та ксенофобські настрої: Косово (48 %) і Росія (40 %) — нікому не дозволять приїхати жити, Швеція (67 %) і Ісландія (88 %) — швидше дозволять багатьом.

¹ Опитування ESS 2012. Масиви: ESS6e02_2, ESS6UA.

Таблиця 1

**Ставлення до мігрантів за умови національної приналежності
(за даними ESS, 2012 р.)**

Країна	Чи слід дозволити переїжджати в нашу країну людям тієї ж національності, що і більшість населення							
	чия національність відрізняється від більшості населення				чия національність відрізняється від більшості населення			
	багатим	декому	небагатим	нікому	багатим	декому	небагатим	нікому
Велика Британія	9 %	47 %	30 %	10 %	7 %	40 %	35 %	16 %
Бельгія	17 %	58 %	19 %	6 %	8 %	49 %	31 %	12 %
Болгарія	34 %	31 %	16 %	10 %	22 %	32 %	20 %	15 %
Данія	23 %	58 %	16 %	2 %	14 %	45 %	33 %	5 %
Естонія	26 %	43 %	23 %	5 %	11 %	35 %	37 %	15 %
Ізраїль	51 %	17 %	12 %	13 %	6 %	22 %	30 %	34 %
Ірландія	18 %	45 %	23 %	11 %	15 %	40 %	29 %	14 %
Ісландія	55 %	36 %	6 %	1 %	33 %	39 %	20 %	4 %
Іспанія	24 %	36 %	28 %	9 %	21 %	34 %	30 %	11 %
Кіпр	12 %	22 %	46 %	19 %	2 %	9 %	46 %	42 %
Косово	29 %	29 %	13 %	19 %	17 %	26 %	17 %	29 %
Нідерланди	15 %	53 %	25 %	7 %	13 %	49 %	29 %	8 %
Норвегія	25 %	55 %	88 %	1 %	19 %	51 %	26 %	3 %
Німеччина	40 %	48 %	10 %	1 %	21 %	50 %	23 %	4 %
Польща	28 %	47 %	18 %	4 %	23 %	44 %	23 %	7 %
Португалія	7 %	33 %	31 %	26 %	7 %	28 %	32 %	30 %
РФ	28 %	29 %	22 %	17 %	8 %	26 %	33 %	26 %
Словаччина	18 %	36 %	31 %	13 %	11 %	30 %	38 %	19 %
Словенія	20 %	49 %	20 %	8 %	14 %	47 %	26 %	9 %
Угорщина	18 %	26 %	34 %	14 %	6 %	17 %	42 %	26 %
Україна	46 %	28 %	16 %	9 %	22 %	32 %	27 %	20 %
Фінляндія	15 %	50 %	32 %	2 %	10 %	36 %	45 %	7 %
Чехія	9 %	32 %	36 %	16 %	5 %	25 %	40 %	23 %
Швейцарія	20 %	61 %	15 %	2 %	9 %	52 %	31 %	5 %
Швеція	35 %	53 %	10 %	1 %	32 %	53 %	12 %	2 %

Уявлення респондентів України та Європи про вплив зовнішньої міграції на якість життя в країні мешкання.

Результати дослідження демонструють, що готовність до прийому мігрантів тісно пов'язана з уявленням респондентів про те, як феномен зовнішньої міграції впливає на економіку, що характеризує стан на ринку праці, як чужа культура мігрантів буде впливати на «свою» культуру, наскільки покращиться/погіршиться країна як місце для життя за присутності чужаків. Ставлення до цих аспектів визначалося за допомогою 10-бальної шкали. Відповіді позначалися від 0 до 10, причому 0 позначає негативний вплив, 10 — позитивний.

Питання стосовно економіки країни виглядає наступним чином: «*Те, що люди з інших країн переїжджають у Вашу країну, в цілому добре або погано позначається на економіці країни*». Справедливо припустити, що позитивне чи негативне ставлення до мігрантів пов'язане з рівнем життя в державах, яке виражається в економічній успішності; також що збільшення кількості працездатного населення сприяє посиленню конкуренції на ринку праці.

Таблиця 2

**Ксенофобські настрої щодо мігрантів із бідніших країн поза межами Європи
(за даними ESS, 2012 р.)**

Країна	Чи слід переїжджати жити в нашу країну людям з бідніших країн поза межами Європи?			
	багатством	декому	небагатством	нікому
Велика Британія	7 %	34 %	34 %	22 %
Бельгія	9 %	46 %	31 %	13 %
Болгарія	20 %	27 %	21 %	22 %
Данія	11 %	36 %	41 %	9 %
Естонія	7 %	25 %	37 %	29 %
Ізраїль	5 %	16 %	25 %	46 %
Ірландія	14 %	38 %	31 %	17 %
Ісландія	33 %	40 %	20 %	3 %
Іспанія	21 %	32 %	30 %	12 %
Кіпр	2 %	6 %	43 %	49 %
Косово	15 %	18 %	17 %	37 %
Нідерланди	11 %	43 %	32 %	12 %
Норвегія	17 %	50 %	29 %	4 %
Німеччина	19 %	49 %	25 %	6 %
Польща	23 %	43 %	24 %	6 %
Португалія	6 %	25 %	31 %	35 %
РФ	8 %	21 %	31 %	31 %
Словаччина	11 %	26 %	39 %	21 %
Словенія	12 %	39 %	31 %	14 %
Угорщина	4 %	13 %	38 %	35 %
Україна	18 %	25 %	28 %	29 %
Фінляндія	7 %	30 %	52 %	10 %
Чехія	5 %	25 %	40 %	22 %
Швейцарія	9 %	49 %	34 %	6 %
Швеція	31 %	52 %	14 %	1 %

Цифри наочно демонструють (табл. 3), що респонденти найбільш економічно розвинутих країн Європи, таких як Швейцарія, Данія, Нідерланди, Іспанія, Фінляндія, Німеччина, Ісландія та Норвегія, не вбачають руйнівної дії у міграції (трудові мігранти поповнюють ряди некваліфікованих працівників та працюють там, де громадяни країн не хочуть працювати; мають розвинену систему адаптації мігрантів; мають розвинуті механізми боротьби з расовою дискримінацією, що позначається на рівні ксенофобських настроїв; прищеплена з дитинства толерантність), тоді як у країнах з нездоровою політичною та економічною системою, таких як Росія, міграція сприймається як нове джерело конкуренції на ринку праці, поповнення лав кримінального світу країни, а також як малоосвічена група людей, що здебільшого буде вести паразитичний образ життя.

Проведений аналіз підтвердив, що уявлення місцевого населення про вплив міграції на економіку та культуру визначає його ставлення до даного феномену та самих мігрантів. Загалом в середньому по країнах Європи мігрантські напливи, за оцінками респондентів, найбільш позитивно впливають на культуру приймаючої країни — середня оцінка 5,6 (вище середньої), та найгірше для економіки — 4,9 балів.

Таблиця 3

Середні значення за оцінками впливу міграції на економіку, культуру та життя в цілому. Середня оцінка толерантності (за даними ESS, 2012)

Країна	Середній бал за змінною «економіка»	Середній бал за змінною «культура»	Середній бал за змінною «життя в цілому»	Середній бал толерантності
Велика Британія	4,5	5,1	4,7	3,9
Бельгія	4,6	5,8	4,7	4
Болгарія	4,9	5,5	5,3	3,8
Данія	5,1	6,3	6	3,9
Естонія	4,9	5,6	4,8	3,8
Ізраїль	4,6	4,9	4,7	3,7
Ірландія	4,9	5,5	5,4	3,8
Ісландія	5,9	6,8	6,5	4
Іспанія	5,2	6,2	5,3	4
Кіпр	3	3,1	3,2	3,2
Косово	4,4	4,3	4,7	3,5
Нідерланди	5,2	6,3	5,4	4
Норвегія	5,9	6,1	5,7	4
Німеччина	5,8	6,3	5,4	3,9
Польща	5,5	6,7	6	3,7
Португалія	4,3	5,1	3,9	3,7
РФ	3,9	3,6	3,3	3,1
Словаччина	3,9	4,7	4,1	3,5
Словенія	4,6	5,5	4,9	3,6
Угорщина	4,1	5,4	4,4	3,8
Україна	4,7	4,7	4,7	3,5
Фінляндія	5,5	7,1	5,6	4,9
Чехія	4	4,3	4,3	3,5
Швейцарія	6,1	6,1	5,4	4
Швеція	5,6	7	6,4	4
В середньому по Європі	4,9	5,6	5	3,8

Узагальнюючим аспектом є оцінка життя в цілому з приводу приїзду на постійне місце проживання іноземців. В цілому, чим вищі оцінки впливу міграції на життя, тим більше готовність прийому та допомоги при адаптації серед населення новоприбулих тієї ж раси чи національності, що більшість населення та й представників інших національностей. Чим вище оцінки впливу міграції на різні сфери життя населення, тим вищий рівень толерантності до мігрантів. В опитуванні щодо цього є питання: *«З припливом людей з інших країн Ваша країна як місце для життя стає краще або гірше?»*.

Як видно з аналізу, країни, які позитивно налаштовані до приїзду мігрантів, в розумінні впливу на економіку, культуру та життя в цілому, мають менш виражені ксенофобські настрої щодо людей будь-якої раси чи національності. Серед найбільш відкритих — європейські країни індустріального типу з вищим рівнем життя та повагою до прав людини — Швеція, Швейцарія, Ісландія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Іспанія та

Німеччина. Країни з найбільш вираженою соціальною дистанцією та мігрантофобією — держави Східної Європи такі як Росія, Україна, Чехія, Угорщина та Косово.

Типологія країн в залежності від ставлення до мігрантів. З метою аналізу рівня толерантності до мігрантів нами були розраховані середні бали «толерантності» для окремих європейських країн і населення Європи в цілому по всім шести індикаторам і загальний бал толерантності методом Descriptive Stats by Group (Compare Means — порівняння середніх). На підставі значень складена типологія країн за ставленням до мігрантів по кожному індикатору. Рівень толерантності визначався за формулою: $Norma = Total\ Mean \pm 1/3 * Total\ Std.Dev.$

Таблиця 4

Середні значення показників IT1 та IT2 для країн-учасниць проекту ESS 2016 р.

	IT1	IT2
Russian Federation	2,74	3,57
Czech Republic	2,99	3,73
Slovenia	2,38	4,36
Estonia	2,56	4,57
France	2,26	5,17
Belgium	2,18	5,36
Israel	2,58	5,01
Germany	2	5,67
Norway	1,96	5,73
Netherlands	2,19	5,59
United Kingdom	2,27	5,58
Poland	2,56	5,36
Switzerland	2,16	5,86
Sweden	1,74	6,32
Finland	2,34	4,97
Iceland	1,7	7
Ireland	2,34	5,89
Austria	2,6	4,69
Total	2,34	5,2
Total Std.Dev.	0,89	2,49
От	2,04	4,37
До	2,64	6,03

Індекс «толерантності» (IT1) є середнім значенням за трьома показниками: ставлення до мігрантів тієї ж національності; ставлення до мігрантів іншої національності; ставлення до мігрантів з бідних країн.

Другий показник: індекс «толерантності» (IT2), який включає середні значення показників впливу мігрантів на сфери діяльності приймаючої сторони: економіка, культура, життя в цілому.

Проведений методом порівняння середніх і розрахунок індексів IT1 та IT2 аналіз дозволив типологізувати європейські країни в залежності від ставлення до мігрантів.

У першу групу в 2012 році ввійшли дві держави: Ірландія і Польща, у 2016 році — Ісландія і Швеція. Відзначимо, що ставлення поляків і

ірландців, які в 2012 році демонстрували виражене позитивне ставлення до мігрантів, після міграційної європейської кризи 2015 року істотно погіршилося.

Друга група (кластер) найчисленніший. Оскільки склад країн-учасниць змінюється від раунду до раунду, нелегко виявити будь-яку динаміку, проте можна сказати, що ядро країн, для жителів яких характерне нейтральне або швидше позитивне ставлення до мігрантів і в 2012, і в 2016 роках складають Франція, Бельгія, Данія, Швейцарія, Велика Британія, Нідерланди.

Третя група — країни, що демонструють суперечливе ставлення до мігрантів (один з індексів може мати позитивне значення, другий — нейтральне або негативне і нейтральне). До цієї групи входять такі країни як Норвегія, Німеччина, Косово, Словаччина (2012), Словенія (2016).

І, нарешті, в останній кластер увійшли країни з домінуванням негативних оцінок відносно мігрантів більшості населення. У 2012 році до цієї групи входили Чеська Республіка і Кіпр, в 2016 році Кіпр поступився місцем Російській Федерації (Кіпр не брав участь в проекті 2016 р.) Безумовним лідером за рівнем негативізму є Чеська Республіка.

Висновки. Отже проаналізовані дані дозволяють зробити висновок, що населення країн-учасниць проектів ESS 2012, 2016 років має серйозні установки відносно мігрантів. Заради справедливості на завершення відзначимо, що в пропонованій статті були розглянуті лише деякі аспекти заявленої проблематики. Поза сумнівом, позначена тема заслуговує на більш глибоку увагу.

Список використаних джерел і літератури

1. Мاستикова Н. С. Межэтническая напряженность в России и Европе (по данным ESS на 2012 г.). *Социологический журнал*. 2016. Том 22, № 1. С. 95–113.
2. Мукомель В. И. Ксенофобия и мигрантофобии в контексте культуры доверия. *Мир России*. 2014. № 1, С. 137–166.
3. Makeev S. A., Malyshev L. A. Соотношение восприятия неравенств и социальных ориентаций у населения разных стран. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2013. Випуск 7. С. 29–38.
4. Никольский И. Европа ставит на «голубую карту» *Газета.ру*. 30 июля 2007. Retrieved from <https://www.gazeta.ru>

References

1. Mastykova, N. S. (2016). Mezhetnicheskaja napriazhennost v Rossyy u Evrope (po dannym ESS na 2012 h.). *Sotsyologicheskyy zhurnal*, Tom 22, № 1, 95–113.
2. Mukomel, V. Y. (2014). Ksenofobyia u myhrantofobyu v kontekste kultury doveryia. *Myr Rossyy*. № 1, 137–166.
3. Makeev, S. A., & Malyshev, L. A. (2013). Sootnoshenye vospriyatya neravenstv y sotsyalnykh oryentatsyi u naseleniya raznykh stran. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia sotsiologichna*. Vypusk 7, 29–38.
4. Nykolskyi, Y. (2007, Yiul 30). Evropa stavyt na «holubuiu kartu» *Hazeta.ru*. Retrieved from <https://www.gazeta.ru>

Стаття надійшла до редакції 03.09.2018

Князева Е. В.

кандидат социологических наук, доцент кафедры социологии факультета международных отношений, политологии и социологии Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Дворянская, 2, Одесса, 65082, Украина
e-mail: Knyazeva.elena.mail@gmail.com
ORCID 0000–0001–5625–768X

Долженко Л. Н.

студентка факультета международных отношений, политологии и социологии Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Дворянская, 2, Одесса, 65082, Украина
e-mail: ludyusa8@gmail.com

**ОТНОШЕНИЕ К МИГРАНТАМ В ЕВРОПЕ И УКРАИНЕ:
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ (по данным ESS 2012, 2016 гг.)**

Резюме

Проблемы, связанные с миграцией, в частности интеграция мигрантов в принимающей стране, актуальны для многих стран, в том числе и для Украины. Эту проблему ярко иллюстрирует европейский миграционный кризис, который случился в 2015 году. В представленной статье авторы опираются на данные мониторинга европейского социального исследования (ESS) 2012 года (последний год с участием Украины) и 2016 года (год после миграционного кризиса). Основное внимание в этой работе будет уделено рассмотрению установок населения стран-участниц проекта ESS к внешней миграции. На основании сравнения средних значений создана типология стран по отношению к мигрантам. При осуществлении дифференцированного анализа мигрантофобии, в процессе сравнительного анализа установлено, что женщины более толерантны, чем мужчины. Но в большей степени отношение к мигрантам зависит от возраста респондентов. Типология, основанная на методе сравнения средних значений индексов «толерантности» (ИТ1 и ИТ2) позволила разделить страны-участницы на четыре группы. Состав групп на состояние 2012 и 2016 меняется, во-первых, потому, что произошла смена представления о влиянии миграции на различные сферы жизни, особенно после европейского миграционного кризиса 2015 года; во-вторых, не все страны принимали участие в исследовании 2016 года. В статье также отмечается, что чем выше оценки влияния миграции на экономику, культуру и жизнь в целом в стране, тем выше готовность к приему мигрантов. Наиболее положительное отношение зафиксировано в Польше и Ирландии. В статье были рассмотрены лишь некоторые аспекты заявленной проблематики. Несомненно, обозначенная тема заслуживает более глубокого изучения.

Ключевые слова: миграция, мигранты, миграционный кризис, европейское социальное исследование (ESS).

Kniazieva O.

PhD in Sociology, Associate Professor, Sociology Department
of Faculty of International Relations, Political science and Sociology,
Odessa I. I. Mechnikov National University
2, Dvoryanskaya str., Odessa, 65082, Ukraine
e-mail: Knyazeva.elena.mail@gmail.com
ORCID 0000-0001-5625-768X

Dolzhenko L.

a third-year student of Faculty of International Relations, Political science
and Sociology of Odessa I. I. Mechnikov National University (bachelor's degree)
e-mail: ludyusa8@gmail.com

**ATTITUDE TOWARDS MIGRANTS IN EUROPE AND UKRAINE:
A COMPARATIVE ANALYSIS (according to ESS — European Social
Survey 2012, 2016)**

Summary

The problems related to migration especially the integration of migrants in the receiving country, are relevant for many countries, including Ukraine. This problem was illustrated by the European migration crisis, which happened in 2015. Therefore, in the article the authors rely on the data of the monitoring of the comparative European study (ESS) of 2015 (the last year with the participation of Ukraine) and 2016 (the year after the migration crisis). The main attention in this work was given to the consideration of the attitudes of the population of the countries participating in the ESS project to external migration. The typology of countries with respect to migrants is based on a comparison of average values. By implementing a differentiated analysis of migrant phobia, it was determined that the proportion of female audience is more tolerant than male. However, more significant changes are observed depending on the age of the respondents. The typology, based on the method of comparing the Indices of «tolerance» (IT1 and IT2) allows us to divide the studied countries of Europe into four groups. The composition of the groups as of 2012 and 2016 is changing. Firstly, because there has been a change in the perception of the impact of migration on various spheres of life in the country, especially after the European migration crisis of 2015. Secondly, some countries did not participate in the 2016 study. In the article also was pointed, the higher the assessment of the impact of migration on the economy, culture, and life in general in the country, the higher the readiness for receiving migrants. The most positive attitude was recorded in Poland and Iceland. In all fairness in conclusion should be mentioned that in this study was considered only some aspects of the stated problem. Undoubtedly, the designated topic deserves more study.

Key words: migration, migrants, European migration crisis, European social survey (ESS)